

ROCZNIK POLSKIEGO TOWARZYSTWA HERALDYCZNEGO

POD REDAKCJĄ SŁAWOMIRA GÓRZYŃSKIEGO

NOWEJ SERII TOM XVIII (XXIX)

WYDAWNICTWO
DiG
WARSZAWA 2019

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Publikacja „Rocznika Polskiego Towarzystwa Heraldycznego” — zadanie finansowane w ramach umowy 732/P-DUN/2019 ze środków Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego przeznaczonych na działalność upowszechniającą naukę”.

Redakcja: Polskie Towarzystwo Heraldyczne, Zarząd Główny

Rada Redakcyjna:

Sławomir Górzyński
Przemysław Mrozowski
Jan Wroniszewski
Krzysztof Skupieński
Tomasz Jurek
Edmundas Rimša
Jan Županič

Redakcja językowa:

Violetta Urbaniak

Tłumaczenia streszczeń:

Karolina Ołdak

© Copyright by Wydawnictwo DiG & Polskie Towarzystwo Heraldyczne, 2019

ISSN 1230–803X

<http://www.dig.pl> e-mail: biuro@dig.pl

Od Redaktora

Zmiany, jakie zachodzą w sferze organizacji nauki w Polsce, odnoszą się także do „Rocznika Polskiego Towarzystwa Heraldycznego”. Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego uznał, że nasz „Rocznik” w pełni zasługuje na otrzymanie punktacji i w ramach Wsparcia 500 Czasopism uzyskał grant. W punktacji zespołu opiniującego otrzymaliśmy punktację na poziomie 100 proc., nie odnosząc się do dalszych prac i sposobu traktowania czasopism polskich na tle innych, ostatecznie artykuły publikowane w naszym piśmie przynoszą ich autorom 20 punktów. Widać jak bardzo różnią się pozytywne opinie uczonych od opinii o charakterze urzędniczym. Niemniej pismo jest w elitarnej grupie periodyków uznanych za najwartościowsze spośród publikacji o charakterze naukowym. Warto dodać, że jesteśmy jedynym pismem w pełni poświęconym naukom pomocniczym historii, a zwłaszcza heraldyce i genealogii, jednocześnie reprezentującym jakże ważny obszar, jakim jest społeczny ruch naukowy.

Tom 18 „Rocznika” przynosi 22 artykuły. Wiążą się one z dwoma ważnymi wydarzeniami naukowymi, jakie miały miejsce w ostatnim czasie. Sesja naukowa, której inicjatorem był p. Michał Kwilecki, została zorganizowana we Wrocławiu w lutym 2018 r. Jej przewodnią myślą było ukazanie genezy szlachty i ziemiaństwa, a także roli symboliki wiążącej się z tą grupą społeczną. Część tomu stanowią przemyślenia autorów po wygłoszeniu referatów i dyskusji, jaka odbyła się podczas tego spotkania. Wybrane teksty tworzą pierwszą część tomu.

Drugi blok artykułów prezentuje część zagadnień omawianych w trakcie konferencji zorganizowanej przez Polskie Towarzystwo Heraldyczne w Kazimierzu nad Wisłą (25–26 października 2018) pt. „Herb w kulturze”. Nie są to wszystkie teksty z tej konferencji, która była niezwykle interesująca i przyniosła wiele nowych spostrzeżeń oraz wywołała liczne i długie dyskusje. Podczas obrad wygłoszonych zostało wiele referatów, jednakże nie wszystkie mogły znaleźć się w tym tomie. Kolejne ukazać się w roku przyszłym, w tomie 19 „Rocznika”.

Warto wspomnieć, że w trakcie naszych obrad w Kazimierzu została ogłoszona inicjatywa Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego o „przerysowaniu” na nowo godła herbu państwowego. Zebrani ogłosili wówczas oświadczenie, które publikuję poniżej. Zostało ono przekazane mediom (jako prezes Towarzystwa zaprezentowałem je na antenie Polsatu), a przede wszystkim Ministrowi Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

OŚWIADCZENIE

1. Środowisko historyków-heraldyków dowiedziało się z przekazów prasowych, że Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego (MKiDN) powierzyło opracowanie graficzne Orła Białego, herbu Państwa Polskiego, p. Aleksandrowi Bąkowi.
2. W naszym środowisku od kilkudziesięciu lat trwają intensywne badania nad znakami Państwa Polskiego, szczególnie Orła Białego.

3. Waga tych spraw wymaga uwzględnienia współczesnego stanu wiedzy na temat znaków Państwa w prowadzonych obecnie pracach w MKiDN.
4. Zespół znaków Państwa i Narodu Polskiego składa się z sześciu elementów: herbu, pieczęci, chorągwi, flagi, barw i hymnu.
5. Środowisko historyczne deklaruje gotowość podzielenia się merytoryczną wiedzą na ten temat w trakcie prowadzonych prac.
6. Znaki Państwa i Narodu Polskiego są najważniejszym składnikiem dziedzictwa narodowego.
7. W czasach II Rzeczypospolitej prace nad znakami Państwa Polskiego były konsultowane ze środowiskiem naukowym. Również współcześnie ten model współpracy powinien być zachowany.
8. Środowisko historyczne deklaruje gotowość współpracy z MKiDN na każdym etapie prowadzonych prac, które powinny być prowadzone na najwyższym poziomie naukowym i projektowym ze względu na godność i ciągłość tożsamości Rzeczypospolitej Polskiej.

W imieniu Organizatorów konferencji „Herb w kulturze” prof. dr hab. Krzysztof Skupieński
W imieniu Polskiego Towarzystwa Heraldycznego, prezes dr hab. Sławomir Górzyński
W imieniu Zespołu Nauk Pomocniczych Historii i Edytorstwa przy Komitecie Nauk Historycznych
Polskiej Akademii Nauk dr hab., prof. UJ Zenon Piech

Kazimierz Dolny, 26 października 2018 r.

Prace nad kształtem ustawy trwają, tak jak i prace nad rysunkiem Orła Białego.

Pragnę na zakończenie podziękować wszystkim recenzentom, którzy opiniowali teksty do druku, a autorom za przekazanie swych prac naukowych do publikacji w „Roczniku”.

Sławomir Górzyński
ORCID: 0000-0001-6067-4355

Rocznik Polskiego Towarzystwa Heraldycznego
nowej serii t. XVIII (XXIX) ISSN 1230-803X

Recenzenci tomu

Agnieszka Gut

Marcin Hlebionek

Robert Kunkel

Jakub Z. Lichański

Jan Ptak

Andrzej Rachuba

Jan Wroniszewski

Spis treści

<i>Od Redaktora</i> — Sławomir Górzyski	3
---	---

ROZPRAWY I STUDIA

Marek C e t w i ń s k i — Narzędzia gospodarcze w heraldyce, jako świadectwo przemian szlacheckiego etosu	5
Stanisław R o s i k — „Północny książę” jako wódz i wzór rycerskiej młodzi — „wczesny” Bolesław Krzywousty na Gallowej scenie dziejów	13
Jan W r o n i s z e w s k i — Szlachta w średniowiecznym ustawodawstwie mazowieckim	21
Joanna K a r c z e w s k a — Siedziby rycerskie na pograniczu Wielkopolski i Kujaw w późnym średniowieczu	37
Maria S t a r n a w s k a — Potomkowie rodzin rycerskich/szlacheckich w komturiach joannitów na Śląsku, w Wielkopolsce i w baliwacie brandenburskim	49
Marian W o l s k i — Jeszcze o karierach w dawnej Polsce. Koleje losu Michała Moszyńskiego, herbu Nałęcz (+ ok. 1650), dworzanina, żołnierza i ziemianina	73
Michał K u r a n — Obraz rycerstwa-szlachty w literaturze okolicznościowej i parenetycznej początku XVII w.	91
Rafał L i s — Od szlachcica-rycerza do obywatela-przedsiębiorcy. Wizja przebudowy polskiego modelu obywatelstwa w ujęciu Hugona Kołłątaja	125
Janusz Ł o s o w s k i — Herby na przedmiotach codziennego użytku w dawnej Polsce. Perspektywa badawcza	135
Przemysław K a l e t a — Zabytki architektoniczne z wizerunkiem herbu Laska. Próba identyfikacji personalnych	153
Robert S t ę p i e ń — Herby w kręgu opactwa benedyktynów z Sieciechowa	169
Marek C e t w i ń s k i — Antoni Małecki jako heraldyk	199
Sergey P o s o k h o v — Territorial Heraldry of the Kharkiv Region: Tradition and Innovation	209
Grzegorz T r a f a l s k i — Herb Królestwa Polskiego z 1831 r.	223
Artur G ó r a k — System heraldyczny Bernharda von Koehne w zastosowaniu do miast Królestwa Polskiego	237

Wojciech Strzyżewski — Herb w kulturze współczesnego miasta	255
Yevhen Rachkov — Symbols and Emblems as Part of the Sign-Space of Ukrainian Universities, Late 20th to Early 21st Centuries	265
Marek Adamczewski — Geneza rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 29 marca 1930 r. w sprawie oznak władz, urzędów, zakładów, instytucji i przedsiębiorstw państwowych. Orzeł Biały Zygmunta Loreca (Loretza)	279
Wioletta Zawitkowska — Herb Rzeszowa a inne współczesne znaki miasta	303
Tomisław Giergiel — Zabytek heraldyczny jako obiekt muzealny — wstęp do problematyki	315
Barbara Wiślak — Między tradycją a nowoczesnością. Dylematy projektanta herbów	329

RECENZJE

Andrzej Rachuba — Jerzy Michta, <i>Adopcje i nobilitacje litewskie (Litwinów) w XVI–XVIII wieku</i> , Wydawnictwo „Herb”, Kielce 2017, ss. 350	347
Recenzenci tomu	358